

Praćenje, dokumentiranje i planiranje

Esmina Skopljak, mag. praesc. educ.,
odgajateljica, Dječji vrtić 'Matulji', Matulji

Razumijevanje različitosti učenja i razvoja svakog djeteta polazište je današnje dinamične i kompleksne odgojno-obrazovne prakse. Putevi učenja i razvoja ovisni su o mogućnostima svakog pojedinog djeteta, njegovim jakim stranama i razinom uključenosti u njemu smislenim aktivnostima. Shodno tome očekuje se da odgajatelji uspješno usklađuju svoje djelovanje s uočenim razlikama i potrebama djece. Pozornost odgajatelja usmjerena je na praćenje i dokumentiranje načina na koje djeca revidiraju i izgrađuju znanja kako bi se cjelokupni proces učenja i razvoja učinio vidljivim. Pri tome je posebno važno sustavno promatranje i praćenje, formativno procjenjivanje i dokumentiranje koje će vizualizirati načine na koje dijete uči i napreduje.

Proces procjene je usmjeren i prilagodljiv djetetu

U Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u dijelu koji se odnosi na planiranje i oblikovanje kurikuluma vrtića – procjena postignuća i kompetencija djece, izričito stoji da 'svrha dokumentacije nije dijete procijeniti u određenim kategorijama niti ga kategorizirati prema općenitim razvojnim razinama, nego ga gledati, slušati i razumjeti, i na tim osnovama podržati proces njegova učenja i razvoja' (2014:43).

Proces procjene ima jasno definirane i međusobno ovisne komponente budući da kvaliteta svake utječe na pružanje primjerene podrške svakom određenom djetetu. Proces počinje kontinuiranim i objektivnim promatranjem i praćenjem. Koristeći se fotografijama djece u aktivnostima i interakcijama, različitim dječjim radovima, pisanim i video zapisima aktivnosti, bilješkama o projektima i transkriptima prikupljamo

informacije relevantne za učenje i razvoj svakog djeteta. Pristup procjenjivanju prije svega trebao bi integrirati holističko učenje i razvoj (Blythe, 2004., prema Loggenberg, 2011.) jer se svaki novi korak planira uzimajući u obzir napredak te što se događa u njegovu životu i zajednici (Tankersley i sur., 2011.). Pružanje podrške i primjerene pomoći u području između aktualne i potencijalne razine djetetovog razvoja (Vigotsky, 1962.) podrazumijeva da procjena mora biti aktualna, cjelovita, opisna i smislena.

Izazovi u procjenjivanju

Kompleksnost učenja djece rane dobi zahtijeva autentično, sustavno procjenjivanje (Epstain i sur., 2004.), osjetljivo na kulturne i jezične razlike (Navaretke i Gustke, 1996., prema Loggenberg, 2011.) s ciljem podupiranja razvoja djeteta kao kompletne osobe (Gardner, 1993, prema Loggenberg, 2011.).

Međutim, u dinamičnom okruženju

kao što je vrtić, navedeni procesi zahtijevaju veliku umješnost u korištenju različitih metoda. Epstain (2004.) prepoznaje izazov u valjanosti procjenjivanja s obzirom na brz i epizodičan razvoj male djece koji je snažno obojan iskustvom, emocijama i uvjetima procjenjivanja. Čini se potrebnim naglasiti da se značenje objektivnosti odnosi na deskripciju, gdje subjektivna interpretacija i etiketiranje nisu poželjni. Objektivnost podrazumijeva i promišljanje o tome da fokus procjenjivanja bude na cjelokupnom procesu koji uključuje širi raspon razvojnih područja ne samo na krajnjem ishodu. Poznavanje principa, etike i metodologije procjenjivanja (Shepard, Kagan i Wurtz, 1998.) svakako utječe na razvoj objektivnosti. Posebno treba istaknuti rad na osvješćivanju pristranosti budući da kao rezultat pristranosti može proizaći favoriziranje ili dovođenje u nepovoljan položaj djeteta. Objektivnost i propitivanje pristranosti unapređuje

se tijekom promatranja i bilježenja i refleksije onoga što djeca stvarno rade, razine uključenosti u njihovim aktivnostima, različitih ekspresija i interakcija.

Moguća pristranost odgajatelja kao posljedica implicitnih teorija nedovoljne objektivnosti i očekivanja utjecat će i na svrhu praćenja i procjenjivanja. Prepoznavanje i razumijevanje svrhe svakako je uvijek i isključivo u korist djeteta. Odgajatelji na taj način mogu koristiti spontane i planirane situacije pružanja podrške i izazova. Ponekad će to podrazumijevati modeliranje putem materijala u okruženju koji podržavaju interese i stilove učenja djeteta, odgovarajućom emocionalnom podrškom, postavljanjem otvorenih pitanja kojima se usmjerava dijete ka sagledavanju različitih perspektiva neke teme ili problemske situacije. Ponekad je potrebno skrenuti djetetovu pozornost na najvažnije elemente u procesu razumijevanja kako bi uspješno integriralo svoja znanja i primjenjivalo ih u svakodnevnim situacijama. Pružanje kvalitetne povratne informacije o

procesu učenja kod djeteta razvija osjećaj kompetencije i vjere u vlastite mogućnosti pri svakom novom izazovu. Relevantna informacija upućena roditeljima inicirat će da odgajatelji i roditelji zajedno procjenjuju postignuti razvojni uspjeh, što svakako utječe na razvijanje partnerskih odnosa. Isto se može primijeniti kad je potrebno uključivanje relevantnih stručnjaka kako bi se djetetu pomoglo u svladavanju trenutnih teškoća. U odnosu na razvijanje zajednice refleksivnih praktičara koji su sposobni svojim djelovanjem mijenjati kulturu vrtića odgovornim procjenjivanjem, mogu se dobiti važna saznanja, koja raspravu ili dijalog mogu značajno unaprijediti. Jezik ima veliku ulogu u učenju djeteta, stoga je nužno da odgajatelji budu dobro informirani o drugom jeziku djeteta (Siraj-Blatchford i Clarck, 2003., prema Dunpphy, 2008.), te jednako važnim etičkim principima procjenjivanja (Shepard i Kagan, 1998.). Ta znanja prepoznat će se u pedagoškom djelovanju, budući da je u habitusu odgajatelja osjetljivost, empatija, zaštita prava i

na sve načine podupiranje razvoja svakog djeteta (Dunpphy, 2008.).

Kada učenje i razvoj svakog djeteta postaje vidljivo

Tijekom odgojno-obrazovnog procesa odgajatelji imaju prilike čuti i vidjeti različite dječje istraživačke aktivnosti, pitanja koja otkrivaju kako dijete razumije svijet oko sebe, dječje izjave i pri tome je moguće da ne uspijeva sve zabilježiti ili fotografirati. Važno je da odgajatelji imaju i neprestano unapređuju sustav dokumentiranja budući da je *dokumentacija snaga koja čini ispreplitanje akcije djece i odraslih vidljivim i koja unapređuje kvalitetu komunikacije i interakcije* (Rinaldi, 2006., prema Vidačić Maraš, 2015.). Dokumentiranje omogućuje refleksiju o kvaliteti okruženja za učenje, modificiranje složenosti materijala i aktivnosti koje su u tijeku te planiranje načina na koje se mogu podržati (Nacionalni kurikulum, 43, 2014.). Može se reći da su dokumentiranje i planiranje u recipročnom odnosu uzimajući u obzir da cilj dokumentiranja više nije opisati aktivnost već

Primjerenom podrškom i novim izazovima do visoke razine uključenosti

pripremili smo za vas

Black i Wiliam (1998.) ukazuju na inhibirajuće faktore kao što su:

- tendencija procjenjivanja kvantitete učenja i prezentacija radije nego evaluacija kvalitete procesa učenja;
- posvećivanje veće pozornosti procjenjivanju ishoda u odnosu na pružanje podrške učenju;
- pružanje povratne informacije o učenju djeteta često ima ulogu kontrole i održavanja pozicije moći odraslog.

Kad odgajatelji procjenjuju stupanj dječje uključenosti koja je neophodna za smisleno učenje i sudjelovanje, te u skladu s tim stvaraju prilagodbe u aktivnostima, onda su djeca:

- više angažirana i motiviranija;
- rade u zoni proksimalnog (narednog), razvoja čime se povećava njihov osjećaj kompetencije i vjere u vlastite potencijale za rješavanje novih problema i složenijih izazova;
- lakše se uključuju u slične vrste aktivnosti i situacije učenja.

ISSA pedagoški standardi (Tankersley i sur., 2011.),
Područje *Praćenje, procjenjivanje i planiranje*

značenje koje te aktivnosti imaju za djecu i odgajatelje (Vujičić, 2015.). Dokumentiranje treba pokazati da: zajedno s djecom neprestano obogaćujemo okruženje različitim ekspresijama koje odražavaju što nas zanima i čime se bavimo; poruke i izjave odražavaju naše vrijednosti; prepoznatljivi su naši odnosi međusobnog uvažavanja jer ono što djeca govore i čine je važno i može se iščitati; postoje pisani i simbolički tragovi svega što i kako propitujemo. Polazište kratkoročnog i dugoročnog planiranja proizlazi iz dokumentiranja te na taj način odgajatelji svoje intervencije čine vidljivima. Osobito vrijednim za djecu, roditelje i odgajatelje pokazao se rad na razvojnim mapama. Koristeći se sustavnim prikupljanjem svih oblika dokumentiranja (Nacionalni kurikulum, 44, 2014.), oni zajedno čine procese učenja i razvoja vidljivim od prvih dana vrtićkog konteksta. Razvojna mapa, u dogovoru s djecom i roditeljima, može biti medij podrške prijelaza iz vrtića (Burić, 2012.). Iskustva pokazuju da se razvojnu mapu iščitava tijekom daljnjeg obrazovanja s ciljem prisjećanja ili procjene novih razvojnih uspjeha.

Literatura

1. Burić, H., Skopljak, E. (2012.): *Razvojna mapa djeteta kao podrška prijelazu*. 'Djeca u Europi', god. IV, br. 7.
2. Dunphy, E. (2008.): *Supporting early learning and development through formative assessment, A research paper, Coossioned by National Council for Curriculum and Assessment NCA*. Pribavljeno sa [www.ncca.ie/.../Formative assessment full paper.p](http://www.ncca.ie/.../Formative%20assessment%20full%20paper.p)
3. Epstein, A. S., Lawrence Schweinhart, J., De-Brunin Parecki, A. i Robin, K. (2004.): *Preschool Assessment: A Guide to Developing a Balanced Approach*. Preschool Policy Matters, Issue 7.
4. Loggenberg, E. M. (2011.): *Assessment in Early Childhood Education in New Zealand, Degree of masters in Educational Psychology at Massey University Albany, New Zealand*. Pribavljeno sa <https://mro.massey.ac.nz/handle/10179/3421>
5. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014.), Zagreb: Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
6. Shepard, L., Kagan, S. L. i Wurtz, E. (1998.): *Principles and Recommendations For Early Childhood Assessment. The National Education Goals Panel, Goal 1*. Pribavljeno sa <https://govinfo.library.unt.edu/negp/reports/prinrec.pdf>
7. Vidačić Maraš, B.(2015.): *Kako koristiti dokumentaciju u funkciji kurikuluma*. 'Dijete, vrtić, obitelj', br.79, 2015., Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
8. Vujičić, L. (2015.): *Pripovjedačko putovanje odgajatelja ili osobna refleksija putem fotografije*. 'Dijete, vrtić, obitelj', br.79, 2015. Zagreb, Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
9. Tankersley, D., Brajković, S., Handžar, S., Rimikiene, R., Sabaliauskiene, R., Tirkic, Z. i Vonta, T. (2011.): *Teorija u praksi*. Zagreb, Pučko otvoreno učilište Korak po korak.

Dokumentiranje razine uključenosti